

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1928 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion angående ändring av 49 §
1 mom. i lagen om fattigvården.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 365, vilken behandlats av andra lagutskottet, har fru *Vessman m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda möjligheten av att 49 § 1 mom. i lagen om fattigvården måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Har någon mantalsskrivning.

Hinder för förvärv av hemortsrätt föranledes dock icke av fattigvård, som bestått i

bekostande kläder, underhåll skolundervisningen, underhåll till minderårigt barn, där barnfadern ifråga om barn utom äktenskap och moder ifråga om barn inom äktenskap genom försummelse eller oförmåga helt eller delvis uraktlåter att fullgöra sin underhållsskyldighet,

läkar- eller å anstalt eller begravningshjälp.»

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionens innehåll.

Över motionen har utskottet i den ordning, § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande av statens inspektör för fattigvård och barnavård. Det yttrande, som i anledning härav kommit utskottet tillhanda, finnes fogat såsom bilaga vid detta utlåtande; och hänvisar utskottet till detsammias innehåll.

Med utgångspunkt från de i fattigvårdslagen och lagen om samhällets barnavård meddelade bestämmelserna, att fattigvårds- och barnavårdssamhällen icke äga rätt till ersättning för lämnat underhållsbidrag till barn av den av föräldrarna, som icke gjort sig skyldig till försummelse i sin underhållsskyldighet, hava motionärerna framställt vissa erinringar mot fattigvårdslagens regler angående förvärv av hemortsrätt.

*Innebörden av
motionärernas
förslag.*

Sålunda hava motionärerna framhållit, att hinder för förvärv av hemortsrätt i vistelsekommunen föreligger för moder, som bidrager till sitt utomäktenskapliga barns uppehälle men på grund av barnafaderns försumlighet eller oförmåga att helt eller delvis bidra måst söka fattigvård eller samhällsvård för barnet, under det att den försumlige barnafadern icke hindras i förvärvandet av hemortsrätt. Vidare har erinrats, att en man, som är gift med en kvinna, vars barn åtnjuter understöd och till vilket barn annan man är fader, enligt gällande lag hindras förvärva ny hemortsrätt, medan den försumlige barnafadern icke hindras härutinnan. Slutligen har framhållits, att om vid äktenskapsskillnad såväl mannen som hustrun ålagts utgiva underhållsbidrag till sina barn inom äktenskapet samt fadern fullgör sin underhållsplikt men modern brister härutinnan, understöd, som i anledning härav måste lämnas makarnas minderåriga barn, hindrar förvärv av ny hemortsrätt för båda makarna, ehuru fadern icke brustit vid fullgörandet av sina förpliktelser mot barnen.

Under anförande härav hava motionärerna hemställt om utredning rörande möjligheten av att råda bot på dessa missförhållanden genom sådan ändring av 49 § 1 mom. i fattigvårdslagen, att, förutom där omförmälda slag av fattigvård, icke heller underhåll till minderårigt barn, där barnafadern i fråga om barn utom äktenskap och modern i fråga om barn inom äktenskap genom försummelse eller oförmåga helt eller delvis uraktlåter att fullgöra sin underhållsskyldighet, skall utgöra hinder för förvärv av hemortsrätt.

Utskottet.

Även om gällande bestämmelser rörande hemortsrättsförvärv kunna medföra vissa icke önskvärda konsekvenser i de av motionärerna berörda hänseenden, har utskottet icke ansett sig kunna förorda en lagändring i anslutning till motionärernas förslag, då det synes finnas anledning att befara, att den reform, som av dem föreslås, å sin sida skulle medföra avsevärda olägenheter. Såsom fattigvårdsinspektören framhållit skulle ett realiserande av motionärernas förslag bryta mot den grundläggande principen, att fattigvård lämnad åt någon, som i hemortsrättsavseende är beroende av annan person, inverkar på denna senares hemortsrättsförvärv. Skulle därjämte, såsom förslaget innebär, hemortskommunens ersättningskyldighet för ifrågavarande slags understöd alltjämt bibehållas, skulle följden bliva, att varje ny kommun, där barnmodern eller, om hon ingått äktenskap, hennes man förvärvat hemortsrätt, bleve skyldig ersätta fattigvården för barnet eller kostnaden för dess omhändertagande. Att härigenom i många fall skulle uppkomma en orättvis fördelning kommunerna emellan av fattigvårdstungan torde icke kunna undgås.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 april 1928.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman*, *Linder**, greve *Spens*, *Frändén** och *Sigfrid Hansson*, fröken *Hesselgren** samt herr *Sundberg*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Öberg*, *Hage*, *Ödström*, *Holmström* i Stockholm, *Ros*, *Johansson* i Sollefteå* och *Gardell* i Gans.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

Kungl. Socialdepartementet.

Statens fattigvårds- och
barnavårdsinspektion.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Av Kungl. Maj:t anbefalld avgiva yttrande över en inom andra kammaren av fru Vessman m. fl. väckt motion, nr 365, angående ändring i 49 § 1 mom. i lagen om fattigvården får jag härmed värdsamt anföra följande.

Motionen avser åstadkommande av utredning till utrönande av möjligheten av sådan ändring av förenämnda lagrum, att, förutom där omförmälda slag av fattigvård, icke heller underhåll till minderårigt barn, där barnafadern i fråga om barn utom äktenskap och moder i fråga om barn inom äktenskap genom försummelse eller oförmåga helt eller delvis uraktlåter att fullgöra sin underhållsskyldighet, skulle utgöra hinder för förvärv av hemortsrätt.

Beträffande understöd åt barn utom äktenskap har såsom motiv för ifrågasatta lagändring anförts i huvudsak följande: Jämlikt 63 § andra stycket i lagen om fattigvården ägde fattigvårdsstyrelse i sådana fall, där fattigvården föranletts därav, att den av föräldrarna, som enligt dom eller avtal vore pliktig att utgiva underhållsbidrag till barnet, försummat att fullgöra denna plikt, icke rätt till ersättning mot den andra av föräldrarna, som icke gjort sig skyldig till försummelse av sin underhållsskyldighet. Motsvarande gällde enligt 68 § 4 mom. i lagen om samhällets barnavård i fråga om barnavårdsnämnds rätt till ersättning av omhändertaget barns föräldrar. Däremot hindrade sådan av barnafaderns försum-

melse föranledd fattigvård eller kostnad för barnavård moderns och, där hon sedermera gift sig med annan än barnets far, även hennes mans förvärv av ny hemorts rätt, varigenom, exempelvis vid behov av sjukhusvård, dessa komme i en särdeles ogynnsam ställning. Det hade även visat sig, att i allt större utsträckning äktenskap icke fullbordades genom vigsel i sådana fall, där mannen kunde förväntas bliva ersättningsskyldig för fattigvårds- eller barnavårdskostnad för hustruns barn före äktenskapet.

Beträffande barn inom äktenskap har anförts, att efter äktenskapsskillnad den frånskilde mannen kunde komma i samma ogynnsamma belägenhet som den ogifta modern, i fall att såväl mannen som hustrun ålagts att utgiva underhållsbidrag till sina barn i äktenskapet samt fadern fullgjorde sin underhållsskyldighet mot barnen, medan modern bruste därutinnan.

Jag har ansett det lämpligt att över motionen inhämta yttranden av statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter.

Konsulenter i första distriktet anser, att en lagändring i motionens syfte skulle innebära en stor orättvisa mot en familjeförsörjare med en stor barnskara. Om dennes arbetsförtjänst icke räckte till, utan fattigvården måste träda emellan, komme han i fråga om möjligheten att vinna ny hemorts rätt i en sämre ställning än en moder med endast partiell underhållsskyldighet.

Konsulenter i andra distriktet har intet att erinra mot den föreslagna lagändringen.

Konsulenter i tredje distriktet instämmer till alla delar i motionens syfte.

Konsulenter i femte distriktet anför, att de i motionen framhållna olägenheterna av gällande bestämmelser varit påtagliga och detta främst då det gällde barn utom äktenskap, vars moder ingått äktenskap med annan man med hemorts rätt i annan kommun. Protesterna från de kommuner, som drabbats av dessa i deras tycke orättvisa bestämmelser, hade varit både många och kraftiga. Kunde en ändring ske därutinnan, vore det av behovet påkallat. Han vore likväl tveksam beträffande möjligheterna att vinna några fördelar genom ändring av nuvarande hemortsrättsbestämmelser.

Konsulenter i sjätte distriktet anser icke några skäl hava anförts, som kunna motivera den föreslagna lagändringen.

Icke heller konsulenter i sjunde distriktet finner de anförda skälen tillräckligt bärande. Han tror, att ett genomförande av den föreslagna lagändringen skulle komma att väsentligt öka processerna i kommunerna emellan. Att av nuvarande bestämmelser kunde i något fall föranledas orättvisa mot enskild person kunde icke förnekas, men genom en lagändring skulle uppkomma mycket större orättvisor i kommunerna emellan.

T. f. konsulenter i åttonde distriktet anser, att det skulle vara en påtaglig fördel, om ändring kunde ske, så att de i motionen påvisade bristerna kunde avhjälpas. Största svårigheten med genomförande av en sådan ändring som den föreslagna vore emellertid att avgöra, huruvida den ena eller andra parten fyllt sin del av försörjningsplikten eller den del därav, som skulle medgiva förvärv av ny hemorts rätt. En tydlig gräns därutinnan vore i första hand nödvändig, om lagbestämmelsen skulle bliva av verkligt värde. Skulle en blivande utredning visa, att ändring kunde verkställas enligt förslaget, tillstyrkte han densamma.

Konsulenter i nionde distriktet fäster uppmärksamheten därvid, att motionärerna icke avsett någon motsvarande ändring av 50 § 2 mom. i

fattigvårdslagen, vilket skulle medföra, att ersättning för sådan kostnad, som här avses, likväl skulle kunna utkrävas av hemortskommunen. Det låge icke någon större rättvisa däri än i det förhållandet, att den kommun, där modern tidigare bott och ägt hemortsrätt samt där barnet beretts underhåll eller omhändertagits till vård, ansvarade för kostnaden. Inträdde för modern behovet av understöd under första mantalsskrivningsåret efter nyinflyttning i en kommun, bleve alltså hemortskommunen ersättnings-skyldig för kostnaden, men modern kunne ändå hemortsrätt i den nya vistelsekommunen. Kanske komme denna kommun att göra svårigheter, när det sedan gällde att där erhålla fortsatt understöd. Ändring av 49 § syntes alltså kräva motsvarande ändring av 50 § 2 mom. Att inordna alltför mycket under sistnämnda lagrum vore emellertid icke välbetänkt, enär därigenom kunde befaras en viss obenägenhet hos kommunerna att hjälpa, där hjälp behövdes. Beaktansvärt i motionen vore vad där anfördes i fråga om den inverkan, frånskild hustrus försummelse av sin underhållsskyldighet hade å mannens förvärv av hemortsrätt. Detta innebure en uppenbar orättvisa mot denne, som icke brustit i sin underhållsskyldighet. Genom en sådan lagändring, att efter skilsmässa de minderåriga barnens hemortsrätt gjordes beroende av, vilkendera av föräldrarna som tillerkänts vårdnaden om dem, skulle en del av syftet med motionen vinnas. Då sådan lagändring nu icke vore aktuell, tillstyrktes alltså motionen, i vad den avsåge underhåll åt barn i äktenskapet, dock under förutsättning att 50 § 2 mom. i fattigvårdslagen erhöle motsvarande lydelse.

Som synes har flertalet av konsulenterna ingen större tilltro till möjligheten att åstadkomma några förbättringar genom den föreslagna lagändringen.

Det förtjänar anmärkas, att den i motionen anförda, ovan återgivna motiveringen icke fullt täcker motionärernas förslag till lagändring. De åberopade bestämmelserna i 63 § i fattigvårdslagen och 68 § i lagen om samhällets barnavård förutsätta för sin tillämpning, att faders eller moders uraktlåtenhet att utgiva underhållsbidrag till sitt barn föranletts av försummelse å hans eller hennes sida. Enbart oförmåga torde alltså icke vara tillräckligt. Att göra bestämmelsen i 49 § 1 mom. mera omfattande synes därför icke ens med motionärernas uppfattning om förevarande fråga vara påkallat. Likaledes torde, av motiveringen att döma, med »moder i fråga om barn inom äktenskap» avses frånskild hustru i förhållande till de barn, gent emot vilka hon ålagts att utgiva underhållsbidrag.

Vidare kan beträffande den inverkan, gällande bestämmelser i motionen påstås hava haft i fråga om fullbordande genom vigsel av äktenskap, där ena kontrahenten har barn före äktenskapet, sägas, att, när på grund av förenämnda bestämmelser i 63 § i fattigvårdslagen och 68 § i lagen om samhällets barnavård ersättningskyldighet icke åligger nämnda kontrahent, ersättning icke heller torde kunna utkrävas av hans make. Berörda menliga påföljd av bestämmelsen om makes underhållsskyldighet för andra makens barn skulle alltså icke komma att bortelimineras genom ett antagande av nu föreliggande förslag till lagändring.

De i motionen i övrigt påvisade betänkliga konsekvenserna av nu gällande bestämmelser i förevarande hänseende äro otvivelaktigt för handen, men fråga är, om det oaktat någon lagändring i motionens syfte ens i den begränsade omfattning, som svarar mot den lämnade motiveringen, bör genomföras.

Fattigvårdslagstiftningskommittén framhåller i sin motivering, att det torde ligga i sakens natur, att fattigvård lämnad åt någon, som i hemorts-rättsavseende är beroende av annan person, inverkar på denne senares förvärv av hemortsrätt, men att eftersom barn utom äktenskap ej i hemorts-rättsavseende följer fadern, det ej föreligger skäl att låta fattigvård åt sådant barn hava någon inverkan på faderns hemortsrättsförvärv; den omständigheten att han är försörjningsskyldig, bör här ej vara avgörande. I motionen synas mig icke hava anförts tillräckliga skäl för att nu bryta mot denna av kommittén såsom självklar ansedda samt i Kungl. Maj:ts proposition och av riksdagen jämväl godtagna princip.

Såsom av konsulenten i nionde distriktet påpekats, skulle dessutom enligt förslaget hemortskommuns ersättningsskyldighet för ifrågavarande slags understöd bibehållas. Härigenom skulle alltså, så länge intet annat understöd utgår, varje ny kommun, där barnamodern eller, där hon ingått äktenskap, hennes man förvärvat hemortsrätt, bliva skyldig ersätta fattigvården till barnet eller kostnaden för dess omhändertagande. Oavsett att härav obehag för de hjälpsökande kunna föranledas, vilka mer än väl uppväga vad som genom lagändringen skulle vinnas i minskade olägenheter i andra hänseenden, torde härigenom uppstå kännbara orättvisor för vederbörande kommuner. Denna betänkliga påföljd av ett genomförande av den föreslagna lagändringen skulle visserligen bortelimineras genom att motsvarande ändring gjordes i 50 § 2 mom. i fattigvårdslagen. Med hänsyn till de skäl, som i en annan i andra kammaren väckt motion, nr 190, anförts för ett förslag att borttaga den i nämnda lagrum stadgade friheten för hemortskommun från ersättningsskyldighet beträffande vissa slag av fattigvård samt till vad av mig anförts i ett samtidigt härmed över samma motion avgivet yttrande, kan jag likväl icke finna en sådan lösning av förevarande fråga önskvärd.

På grund av vad sålunda anförts anser jag mig förhindrad tillstyrka bifall till förevarande motion.

Stockholm den 27 februari 1928.

G. H. VON KOCH.